

Kertomus vanhasta navettatontusta

Navetan ladon ovella vilahti pieni hahmo. Vanha Jäkälä-tonttu kuljeskeli yksin oman pienen lyhtynsä valossa. Hän haki vanhasta jyvähinkalosta ruokaa linnuille. Muita eläimiä ei Jäkälä-paralla ollut hoidettavanaan. Talon isäntäväki oli muuttanut monia, monia vuosia aiemmin pois. Sitä ennen lehmätkin lähtivät. Nyt tonttu tepasteli yksin suruaan nyyhkyttäen vanhassa ladossa. Mutta niin, olihan vintillä vielä hiiriperhe seuraa pitämässä. Ja niin, silloin tällöin jokunen kulkukissa eksyi Jäkälän navetan edustalle. Silloin tonttu-ukko oli mielissään. Hän antoi kissalle pienen palasen juustostaan (jota hän säästi vain erikoistilaisuuksiin) ja sitten he juhlivat yöhön asti. Jäkälä kuitenkin tiesi, ettei nykymaailmassa ollut sijaa tontuille. Ennen vanhaan tontut olivat huolehtineet eläimistä, talosta tai vaikka riihestä. Jäkälän tapaiset navetta- ja tallitontut olivat öiseen aikaan hoitaneet eläimiä, letittäneet hevosten häntiä, lakaisseet lattioita ja syötelleet lehmille heiniä. Isäntäväki oli tiennyt tonttujen olemassaolosta, mutta tontut pysyivät aina muilta piilossa. Mutta ei häneen kukaan uskonut. Tontut olivat menneen talven lumia. Joka ilta Jäkälä haki jyviä linnuille, lakaisi navetan (tuuli puhalsi lehtiä sisään rikkinäisestä ikkunasta) ja meni sitten ylös vintille pitkäkseen. Hiiret nauttivat hänen seurastaan. Pienet hiiret jopa kaivautuivat joskus hänen partaansa leikkimään. Ja linnut alkoivat aina laulaa, kun Jäkälä toi niille aimo annoksen kullankeltaisia jyviä. Mutta lehmiä Jäkälä kaipasi. Niin, ja hevosiakin. Siitä oli vielä kauemmin aikaa, kun hän oli viimeksi hevosen karvaan koskenut. Jäkälä pelkäsi, että jos joku vielä muuttaisi nyt jorapistuneeseen taloon, häntä ei enää tarvittaisi. Oli hän joskus ohimennen kuullut puhuttavan koneista, suurista metallisista koneista, jotka hoitivat Jäkälän tapaisten navettatonttujen työt. Hän huokaisi, käänsi kylkeään ja nukahti.

Seuraavana aamuna tapahtui jotain odottamatonta. Vietyään jo kaksi kauhaa jyviä talitintti pariskunnalle, Jäkälä kuuli ulkoa outoa jyrinän tapaista ääntä. Ensin hän luuli sitä ukkoseksi, mutta sitten hänelle valkeni. Ääni lähti varmasti ihmisistä, tai ihmisten koneista! Aluksi tonttu-ukko oli mielissään nähdessään kaksi pitkää ihmistä kävelevän pihapiirissä, mutta silloin Jäkälä muisti olevansa kunnan tonttu, ja että ihmiset eivät saisi nähdä häntä. Hän kipitti navetan vintille katsomaan lautojen raoista tulijoita. Vaikka hän oli tietysti hyvin mielissään nähdessään ihmisiä, hän tunsu olonsa epämukavaksi. Asuttuaan niin kovin kauan yksin hän ei pitänyt siitä, että joku muuttaisi *hänen* mailleen. Eläimiä hän kaipasi, ei ihmisiä. Ihmiset kiertelivät hetken pihalla, kunnes he saapuivat navetalle. Nyt kun Jäkälä näki ne lähempää (hän kurkisti navetanvintin ovelta) hän erotti toisen olevan nainen ja toisen mies. Ihmiset kävelivät hetken navetassa, ja tultuaan ulos Jäkälä saattoi kuulla niiden puheen:

- Mika, meidän on aivan *pakko* ostaa tämä tila! Kuvittele navettaan lehmiä, hevosia, kanoja, lampaita... nainen sanoi, mutta Jäkälä ei kuullut enempää kun ihmiset kulkivat verkkaiseen tahtiin ulos. Jäkälä hiipi ladon ovelle ja näki, miten nainen ja Mikaksi kutsuttu mies menivät rautaisen näköiseen kapistukseen. Se oli varmasti auto, jolla ihmiset kulkivat paikasta toiseen. Siitä lähti taas jyrinän tapaista ääntä kun ihmiset ajoivat pois. Jäkälä oli haltioissaan. Hevosia! Lehmiä! Saisikohan Jäkälä taas pari eläintä hoidettavakseen? Voi miten häntä, vanhaa navettatonttua oli onni potkinut!

Jäkälä arvasi aivan oikein. Jo pian hän kuuli miten ihmisiä alkoi virrata sisään ja ulos navetan ovesta. Kuului pauketta, sahausta ja muita kovia ääniä, kun ihmiset, todennäköisesti työväki, kunnostivat navettaa. Mutta voi, tonttu-ukko ei ollut mielissään. Ihmisiä oli aivan liikaa, ja nyt hän jo toivoi etteivät ne olisi tulleet lainkaan. Ne olivat jopa pari kertaa tunkeutuneet vintille, ja se oli Jäkälästä jo kunnianloukkaus. Iltaisin äänet navetassa hiljenivät ja Jäkälä hiipi hiljaa katsomaan, mitä muutoksia sinne on tehty. Ilokseen hän tajusi, ettei siellä ollut koneita; seinät oli kalkittu, hevosten karsinat oli rakennettu uudelleen, sinne oli asennettu uusia putkia, ja katsoessaan niitä lähempää Jäkälä kuuli veden kohisevan niiden sisällä ja rikkinäiseen ikkunaan oli asennettu uusi lasi. Ja se mikä Jäkälää kaikkein eniten ihmetytti: katossa oli lasiset pallot, joiden sisällä oli valoa. Myös ladossa tehtiin hieman kunnostuksia, tosin oikeastaan sinne laitettiin pari lautaa sinne tänne ja ovet vaihdettiin. Vintti tyhjennettiin kokonaan, ja silloin tonttu-ukko joutui piiloutumaan häpeäkseen puuliiteriin. Tietysti myös ulkona tehtiin muutoksia, sinne rakennettiin ulkoaitauksia ja vanha talo kunnostettiin, mutta koska Jäkälä oli navettatonttu, hän ei välittänyt moisista. Hän oli myös kuullut puhuttavan, että taloon muuttaisi lapsiakkin.

Viimein se päivä koitti, jota Jäkälä oli odottanut vuosikaudet. Pihaan ajoi auto, jonka perään oli kiinnitetty valkea koppi. Jäkälä näki tämän kaiken vintiltä, jossa oli nyt myös hassu lamppu, joka syttyi kun sen ohi käveli. Mutta valkoinen koppi avattiin, ja sen sisältä talutettiin kaksi hevosta. Silloin Jäkälä alkoi riemuissaan tanssia, ja hän iloisesti katseli, miten ne kaksi hevosta, tuotiin sisään navettaan. Toinen niistä oli väriltään musta, ja toinen punaruskea, ja sen häntä ja harja olivat oljen väriset. Ne molemmat olivat rodultaan suomenhevosia. Niitä Jäkälä riensi heti illan tullen katsomaan ja silittelemään. Ja vielä seuraavinakin päivinä vanha navettatonttu sai innoissaan tanssahdella. Navettaan tuotiin vielä lehmä vasikkansa kanssa, kaksi pulleaa lammasta ja viisi erittäin oudon väristä kanaa. Nyt kyllä vanhan tontun kelpasi!

Ja vielä kuukaudenkin päästä Jäkälä oli haltioissaan navetan uusista eläimistä. Öisin hän palmikoi hevosten häntiä ja syötti niille porkkanoita, rapsutteli lehmiä ja harjasi niiden turkit kiiltäväksi, siisti lampaiden villat ja antoi niille kauraa ja leikki kanojen kanssa. Aina aamun valjetessa hän kiipesi navetan vintille, minne oli tuotu uutta heinää. Päivien kuluessa joululähestyminen lähestyi. Maata peitti ohut valkoinen lumikerros, ja tonttu-ukko saattoi kuulla perheen kahden lapsen leikkivän ulkona lumessa. Kauniit lumihuutaleet laskeutuivat päivien lyhentyessä hiljaa maahan, ja lehmät ja hevoset eivät enää mielellään astuneet jalallaan ulos. Tilan uusi emäntä oli erittäin kiinnostunut hevosistaan. Hän luuli lasten letittäneen hevosten hännät sieville palmikoille, ja kummasteli, miten hän kaupungissa kasvaneena osasikaan hoitaa hevoset niin kiiltäväkarvaisiksi ja uljaan näköisiksi. Sama päti tietysti kaikkiin eläimiin; emäntä ja Mika-isäntä ihmettelivät aina silloin tällöin, miten kanat munivat niin hyvin ja miten emolehmiä tuli niin paljon maitoa, että sitä riitti pikku vasikan lisäksi perheenkin pannukakkuihin. Tämä kaikki oli tietysti Jäkälän ansiota, mutta sitä ei perheenjäsenet tieneet. Mutta yksi asia häntä ärsytti; ihmiset eivät uskoneet häneen, joten hän ei myöskään saanut palkkaa. Edes yksi puurolautanen kuukaudessa olisi maistunut. Tietysti Jäkälä oli enemmän kuin iloinen saadessaan hoitaa eläimiä.

Jouluaatonaattona pihaan ajoi taas uusi auto. Sen sisältä astui perheen mummo, tai niin Jäkälä oletti, koska tämän naisen kasvot olivat ryppyiset ja hän kulki rollaattoriin tueten. Lapset ryntäsivät sisältä mummoaan tapaamaan, ja vanhemmat tulivat perässä. Tonttu-ukko näki tämän kaiken navetan ikkunasta. Lopulta perhe meni sisään, ilta pimenee ja Jäkälä saattoi viedä linnuille kauralyhteen, jonka emäntä oli tuonut latoon mutta unohtanut samaan paikkaan. Jäkälä kuuli ulkoa talosta koiran haukuntaa, perhe kun oli tuonut kelpie rotuisen koiransa mukaan tilalle. Ja nyt tontunkaan ei tarvinnut asua yksin; perhe oli kesyttänyt yhden kulkukissoista (kissa toki kertoi Jäkälälle vihaavansa ihmisiä) ja se asui nyt hänen kanssaan vintillä. Hiiret olivat muuttaneet pois, ne kun vihasivat kaikkea millä on terävät kynnet. Viedessään lyhdettä ulos Jäkälä oli huolimaton ja jätti jalanjälkiä lumeen. Vasta kun hän huomasi sen, oli jo liian myöhäistä. Lapset tulivat ulos leikkimään ja alkoivat kiljua nähdessään jalanjäljet. Kaikki tulivat ihmeissään katsomaan, myös mummo. Jäkälä säikähti ja riensi lumisen pensaan alle piiloon.

- Äh, se on vaan joku eläin, naapurin koira varmaan, emäntä tuhahti.
- Mutta äiti, mitä jos se on vaikka joulutonttu? nuorempi lapsi kysyi. Isäntää alkoi naurattaa.
- Mennäänpä sisälle, me aikuiset ainakin. Täällä jäätyy! isäntä ilmoitti ja lähti sisään. Lapset kirmasivat toiselle puolelle pihaa taskulamppu kädessään, koska ulkona sattui olemaan liian pimeää ihmissilmälle. Viimeisenä oven rakoosi jäi mummo. Mummo katseli miettäväisesti maata ja tuijotti sitten suoraan Jäkälää kohti. Vaikka tonttu-ukko

tiesi, ettei häntä voinut huomata, häntä alkoi silti kuumottaa. Sitten mummo kääntyi ja asteli pois rollaattorin renkaat puista kynnystä vasten kirskuen. Ovi meni kiinni, ja valot pimenivät.

Seuraava päivä oli jouluaatto. Aamulla isäntä ja lapset menivät kirkkoon, joten emäntä ja mummo menivät navetalle. Emäntä esitteli kaikki eläimet yksi kerrallaan. Taas kerran Jäkälä kuuli kaiken ylhäältä vintiltä.

- En olisi millään uskonut, että eläinten kasvatusta on näin *helppoa*, emäntä sanoi.
- Sinäkö nämä palmikotkin olet tehnyt? mummo kysyi.
- Öm... tuota, en ole. Varmaan Niko tai liris on letittänyt ne... emäntä mutisi.
- Muistatkos, kun sinun ollessasi pieni minä kerroin sinulle niistä tontuista, joista minulle kerrottiin lapsuudessani? mummo kysäisi.
- Tontuista? Toki muistan. Mutta et kai usko, että täällä asuisi tonttuja? Olet varmaan tulossa *todella* vanhaksi, emäntä naurahti.
- Sinäkö itse olet hoitanut eläimet näin hyvään kuntoon? mummon nariseva ääni sanoi.
- Älä ole typerä, tietysti olen. Olen lukenut kaiken maailman eläintenhoito-oppaat, katsonut ohjeita googlesta ja käynyt kursseilla! emäntä tiuskaisi. Sitten heidän puheensa ei enää kuulunut, kun he kävelivät ulos navetasta.

Illalla, kun Jäkälä oli sitomassa somaa punaista silkkinauhaa punaruskean suomenhevosen harjaan (hän kutsui tätä hevosta Hallaksi, ja toista hevosta Hiileksi), Jäkälä kuuli ulkoa askeleita. Hän riensi ylös vintille ja jäi katselemaan, mitä kummaa ulkona oikein tapahtui. Sitten hän näki mummon kävelevän hitaasti rollaattorin kanssa sisään latoon. Hän kantoi mukanaan lautasellista tuoksuvaa, lämmintä riisipuuroa, jonka päällä oli sokeria ja kanelia ja kullankeltainen voisilmä. Mummo asetti sen pehkupaalin päälle.

- Tonttuseräni, kun minä olen mennyt takaisin sisään voit tulla hakemaan tämän. Kukaan muu perheestäni ei usko sinuun, joten toivon puuron korvaavan tämän vääryyden sinulle, mummo mutisi ja asteli sitten pois ladosta.

Puuron ihana tuoksu levisi ympäri latoa, ja Jäkälän suu vettyi. Hän kävi aivan hiljaa hakemassa puurolautasen ja vei sen mukanaan navettaan. Hän käveli Hallan karsinaan, kiipesi ikkunalaudalle ja maistoi puuroa. Se oli herkullista, selvästi tehty vanhalla reseptillä. Halla nosti päätään ja vilkaisi ihmeissään, mitä ihmettä Jäkälä puuhasi. Hän kaivoi nuttunsa taskusta palasen porkkanaa ja heitti sen Hallan heinien päälle. Sitten hän hymyili, koska nyt hänellä oli kaikkea mitä kunnon tonttu kaipasi; puuroa, eläimiä ja lämmin navetta jossa asua. Ja ai niin, myös edes yksi kunnon ihminen, joka piti huolta tonttujen tarpeista.